

Programmatekst 'Versnellers binnen de Geestelijke Gezondheidszorg'

Programmatekst 'Versnellers binnen de Geestelijke Gezondheidszorg'

*Het ondersteunen van partijen in regio's die samenwerken aan het verbeteren van de
toegankelijkheid van de geestelijke gezondheidszorg en het verminderen van de
wachttijden.*

Juli 2022

Colofon

ZonMw stimuleert gezondheidsonderzoek en zorginnovatie

Vooruitgang vraagt om onderzoek en ontwikkeling. ZonMw financiert gezondheidsonderzoek én stimuleert het gebruik van de ontwikkelde kennis – om daarmee de zorg en gezondheid te verbeteren.

ZonMw heeft als hoofdpodrachtgevers het ministerie van VWS en NWO.

Voor meer informatie over het programma Versnellers in de ggz kunt u contact opnemen met het secretariaat via e-mail versnellersggz@zonmw.nl of telefoon 070 349 51 96.

Auteur: ZonMw
Datum: Juli 2022

ZonMw
Laan van Nieuw Oost-Indië 334
Postbus 93245
2509 AE Den Haag
Tel. 070 349 51 11

 versnellersggz@zonmw.nl

Sociale media

- www.facebook.com/zonmwNL
- www.twitter.com/zonmw
- www.linkedin.com/company/zonmw
- www.youtube.com/ZonMwTV

Inhoud

1	Aanleiding.....	4
1.1	Regionale versnellers.....	4
1.2	Leeswijzer	5
2	Doel en kaders programma.....	6
2.1	Doel	6
2.2	Opdrachtschrijving versnellers	6
2.3	Regio's	7
3	Opzet van het programma.....	8
3.1	Opzetten lokale/ regionale samenwerking.	8
	Wie kan indienen.....	8
3.2	Voortzetten bestaande samenwerkingsverbanden en duurzame verankering.	8
	Wie kan indienen.....	9
3.3	Stimuleren, Evalueren en Leren (SEL).	9
4	Inrichting programma	10
4.1	Programmacommissie.....	10
4.2	Samenwerking en afstemming.....	10
	4.2.1 Landelijke stuurgroep toegankelijkheid en wachttijden ggz.....	10
	4.2.2. Relatie met andere programma's binnen ZonMw.....	10
4.3	Beoordelen aanvragen.....	11
4.4	Voortgangsbewaking.....	11
4.5	Communicatie en implementatie	11
4.6	Eindevaluatie van het programma	11
4.7	Staatssteun	12
4.8	Overige ZonMw-criteria	12
5	Planning 2022-2024	14

1 Aanleiding

De wachttijden voor behandelingen in de geestelijke gezondheidszorg (ggz) zijn al geruime tijd boven de afgesproken Treeknormen¹. Een groot aantal mensen wacht op behandeling en de sector kampt met tekorten aan personeel. De aanpak vergt, zoals aangegeven in het Hoofdlijnenakkoord ggz 2019-2022², een grote inzet op alle gebieden waarbij creatieve oplossingen worden toegepast. Om de wachttijdproblematiek aan te pakken hebben landelijke partijen zich verenigd in de Landelijke Stuurgroep Toegankelijkheid en wachttijden ggz. Hierin zit een afvaardiging van Zorgverzekeraars Nederland (ZN), de Nederlandse ggz (deNLggz), MeerGGZ, Sociaal Werk Nederland (SWN), Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), Landelijke huisartsen Vereniging (LHV), InEen, Landelijke Vereniging van Vrijgevestigde Psychologen (LVVP) en MIND. De landelijke stuurgroep heeft inmiddels verschillende acties uitgezet om de wachttijden terug te dringen.

Eén daarvan is het opstellen van een ontwikkelagenda voor 2022 om de wachttijden in de ggz terug te dringen³. Met de ontwikkelagenda worden de volgende hoofdoelen nagestreefd:

1. Verbeteren van juiste en tijdige mogelijkheden in de sociale basis⁴;
2. Verbeteren van toegang tot de ggz;
3. Passende zorg en verbeteren door- en uitstroom in de ggz.

Eén van de acties gepresenteerd in de ontwikkelagenda betreft punt 10 'Versnellers 2.0' met als doel het opnieuw inzetten van versnellers voor de periode 2022 – 2024. Een versneller is iemand die onafhankelijk zorg draagt voor een structurele samenhang en duurzame samenwerking tussen partners binnen een regio, zodat de betreffende samenwerkingspartners actief hun verantwoordelijkheid dragen in de aanpak van de wachttijden. Dit programma bouwt voort op punt 10 'Versnellers 2.0' uit de ontwikkelagenda Toegankelijkheid & Wachttijden ggz 2022.

1.1 Regionale versnellers

Het is een grote opgave om het aantal mensen op een wachtlijst in de ggz te verminderen. Door de landelijke stuurgroep is daarom in het Actieplan Wachttijden 2.0 (juli 2019 - december 2020)⁵ vastgesteld om in een aantal regio's zogenoemde 'versnellers' voor 8 tot 16 uur per week in te zetten voor de duur van tenminste 6 maanden, met een mogelijke verlenging van nog eens 6 maanden. In navolging hierop is in opdracht van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport via de Nederlandse ggz financiering beschikbaar gesteld om zogenoemde versnellers aan te stellen in deze regio's. Deze financiering liep van oktober 2020 tot oktober 2021.

De inzet van versnellers is uitgevoerd in acht regio's en werd als zeer positief ervaren door de landelijke stuurgroep. Ook de IGJ en NZa zijn in hun verkenning⁶ positief over de inzet van versnellers. Het resultaat dat de versnellers hebben weten te bereiken maakt dat er aanleiding is de ondersteuning van regio's in de aanpak wachttijden de komende jaren te continueren. Het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport heeft ZonMw gevraagd de ondersteuning van regio's die te maken hebben met forse wachttijdproblematiek voort te zetten.

Het programma Versnellers binnen de geestelijke gezondheidszorg (VGGz) van ZonMw bouwt voort op succesvolle inzet van regionale versnellers in 2021. Het programma speelt hiermee in op de problematiek rondom wachttijden en richt zich op het stimuleren van praktisch toepasbare oplossingen die ondersteuning bieden bij landelijke acties om de wachttijdenproblematiek aan te pakken en gezamenlijk te leren van opgedane ervaringen.

¹ <https://www.vektis.nl/intelligence/publicaties/factsheet-wachttijdinformatie-ggz>

² https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2018Z13981&did=2018D39363

³ <https://www.lhv.nl/wp-content/uploads/2022/03/Bijlage-3.-Ontwikkelagenda-Toegankelijkheid-en-wachttijden-ggz.pdf>

⁴ Hiermee wordt gewerkt aan mentale weerbaarheid én aan (a) het voorkomen van onnodige instroom in de ggz en (b) een goed herstel tijdens en na behandeling. De sociale basis raakt aan alle aspecten van het dagelijkse leven: ontmoeting, onderwijs, opvoeding, werk, gezondheid, wonen, bewegen, cultuur en veiligheid. Het heeft een formele en een informele component. Formeel: organisaties, diensten en voorzieningen die burgers professionele ondersteuning bieden. Informeel: burgers individueel of in collectieve verbanden die zelf bijdragen aan de sociale infrastructuur (civil society). Sociale basisvoorzieningen zijn vangnet van hulp en steun, meestal vrij toegankelijk (niet geïndiceerd). Voor veel sociale basisvoorzieningen is de gemeente primair verantwoordelijk (wettelijk en financieel). Voorbeelden zijn: sociaal werk/welzijn, schuldhulp, onderwijs, kinderopvang, (preventieve) gezondheidszorg, opvoedingsondersteuning, inburgering.

⁵ <https://www.eumonitor.nl/9353000/1/j9vvik7m1c3gyxp/vl03q980c5zy>

⁶ <https://www.igi.nl/publicaties/rapporten/2021/11/08/toezicht-op-regionale-aanpak-wachttijden-ggz-resultaten-verkenning-mei-juli-2021>

1.2 Leeswijzer

In hoofdstuk 1 schetsen we de aanleiding van het programma, waarna in hoofdstuk 2 het doel en de opzet van het programma worden beschreven. In hoofdstuk 3 lichten we toe hoe het programma is opgezet en in hoofdstuk 4 gaan we in op de inrichting van het programma. Hoofdstuk 5 richt zich tot slot op de planning van het programma.

2 Doel en kaders programma

Het programma Versnellers binnen de geestelijke gezondheid betreft een traject van drie jaar met een totaalbudget van € 4 miljoen. Hieronder wordt geschetst welk doel het programma nastreeft.

2.1 Doel

Het doel van het programma is om regio's waar ggz-cliënten gemiddeld het langst op hun intake en behandeling moeten wachten te faciliteren in het aanstellen van een onafhankelijke versneller die helpt om de toegankelijkheid van de ggz zo optimaal mogelijk te maken waardoor wachttijden, waar dat kan, kunnen worden bekort. De aangestelde, onafhankelijke versneller zal een duidelijke en positieve rol vervullen bij het samenwerken, de opzet en uitvoering van het projectplan binnen het programma. De regio's dragen daarnaast samen met relevante stakeholders (aanbieders, verzekeraars, behandelaren, gemeenten en welzijnsorganisaties en cliëntorganisaties) bij aan een lokaal gebaseerde nationale aanpak ten behoeve van de wachttijden binnen de ggz. Hiermee draagt het programma bij aan het verbeteren van de regionale samenwerking waarbij in een experimentele setting een tijdelijk impuls wordt gegeven om een duurzame aanpak te bewerkstelligen.

De aanpak is domeinoverstijgend waar de verantwoordelijkheid voor samenwerking in de regio ligt. Wanneer geconcludeerd wordt dat de inzet van een versneller structureel meerwaarde heeft, dient door de regionale partijen een duurzame aanpak gecreëerd te worden. Partijen dienen tijdens de looptijd van het programma concrete afspraken te maken over het vervolg van de samenwerking en vernieuwing en de ondersteuning daarvan, zodat hier tijdig een besluit over genomen kan worden. Na afloop van het programma dient binnen regio's waar de meerwaarde is aangetoond, een structurele en duurzame samenwerking te zijn gerealiseerd tussen de samenwerkingspartners. Daarnaast zal er parallel aan het programma een externe evaluatie worden uitgevoerd om beter en sneller te kunnen profiteren van elkaars ervaringen in de aanpak van wachttijden, een volledig beeld te creëren van de maatschappelijke meerwaarde en tot een duurzame landelijke aanpak te komen. De regio's die subsidie ontvangen dienen gezamenlijk gedurende de volledige looptijd van het programma, in samenwerking met relevante partijen, een bijdrage te leveren aan de evaluatie.

Het programma wordt uitgevoerd gedurende een periode van 3 jaar. Subsidierondes worden herhaaldelijk opengesteld, zodat ook regio's die bij de start van het programma nog niet in de gelegenheid zijn een subsidieaanvraag in te dienen, later kunnen aanhaken. Daarnaast zullen de landelijke stuurgroep toegankelijkheid en wachttijden ggz, VWS en andere relevante partijen betrokken worden gehouden bij het programmeren, onder meer door periodiek overleg met het programmabureau en de commissie waar ook de voortgang van het evaluatietraject besproken zal worden. De landelijke stuurgroep, de opdrachtgever en andere betrokkenen zullen worden geconsulteerd over inhoudelijke keuzes in het licht van actuele ontwikkelingen die worden gemaakt binnen het programma.

2.2 Opdrachtomschrijving versnellers

Met de beschikbare middelen vanuit dit programma wordt een onafhankelijke versneller aangesteld die structurele samenhang en duurzame samenwerking mede bewerkstelligt, zodat de betreffende partners actief hun verantwoordelijkheid dragen in de aanpak van de wachttijden. De versneller bezielt, stuurt en begeleidt de regionale partners op een zodanige manier dat de partners een duurzaam samenwerkingsverband smeden waarin alle cruciale partners eigenaarschap erkennen en nemen voor het terugdringen van de wachttijden binnen de Treeknormen voor alle cliëntgroepen. Hieronder wordt puntsgewijs weergegeven op welke concrete doelen het programma zich richt.

1. Partijen meer grip laten krijgen op de in-, door- en uitstroom. Partijen dienen resultaten op te leveren ten aanzien van:
 - o De toegang tot ggz-zorg in de regio (instroom). Denk hierbij aan: het verbeteren van spreiding van wachtende cliënten in de regio (bv. transfermechanisme), gezamenlijke verwijzing/verwijsorganisatie, overlegtafels voor complexere doelgroepen, afspraken over consultatie, gezamenlijk groepsaanbod;
 - o Passende zorg en het verbeteren van doorstroom en uitstroom in de regio. Denk hierbij aan regionale zorgprogrammering, gezamenlijk groepsaanbod;
 - o Preventie. Denk hierbij aan aandacht voor mentale weerbaarheid;
 - o Het verbeteren van juiste en tijdige mogelijkheden in de sociale basis en sociaal domein waardoor (onnodige) instroom in de ggz wordt voorkomen en wat bijdraagt aan herstel tijdens en na behandeling. Denk hierbij aan: welzijn(swerk), werk en

- inkomen, schuldhulpverlening, wonen, geïntegreerde aanpak van sociale, lichamelijke en mentale problemen.
2. Samenwerkingsverbanden tussen lokale partners, waaronder ggz-aanbieders, huisartsenorganisaties, gemeenten en welzijnsorganisaties, aanbieders in het sociaal domein, cliëntorganisaties en zorgverzekeraars versterken. Waarbij de versnellers helpen om samen met de samenwerkingspartners in de regio concrete interventies te ontwikkelen gericht op bovengenoemde punten.
 3. Het versterken van de driehoeksrelatie tussen ggz-aanbieders, organisaties in het sociaal domein/ gemeenten en huisartsenorganisaties.
 4. Verbeteringen op het gebied van preventie, in-, door- en uitstroom waarbij elke partij vanuit zijn eigen rol en verantwoordelijkheid aan bijdraagt⁷.
 5. Het realiseren van structurele en duurzame samenwerking in de regio tussen de samenwerkingspartners.

Samenwerkingspartners faciliteren, stimuleren en operationaliseren, met ondersteuning van de versneller in de subsidieperiode, concrete resultaten om bovenstaande doelen te behalen.

- 1) Het verbeteren van en bijdragen aan:
 - a) de toegang tot ggz-zorg in de regio (instroom);
 - b) passende zorg en het verbeteren van doorstroom en uitstroom in de regio;
 - c) preventie;
 - d) juiste en tijdige mogelijkheden in de sociale basis en sociaal domein.
- 2) Een kort gezamenlijk plan met als doel het opbouwen van een constructieve samenwerking in de regio, met aandacht voor hardnekkige problematiek en instroom/doorstroom/uitstroom, de operationalisering van de transfertafels en regionale doorzettingsmacht en de relatie met de acht 'bovenregionale tafels voor hoogcomplexe ggz'. Het uiteindelijk realiseren van een duurzaam samenwerkingsverband wordt voornamelijk gezien als een eigen investering vanuit de samenwerkingspartners.
- 3) Het uitvergroten en uitdragen van werkende elementen in de regionale aanpak.

2.3 Regio's

In 2021 zijn in acht regio's⁸ reeds versnellers aangesteld waarmee een impuls is gegeven aan de regionale aanpak van wachttijden. Middels dit programma worden deze regio's in de gelegenheid gesteld om hun regionale aanpak te continueren en een subsidieaanvraag in te dienen voor vervolgsubsidie. Daarbij wordt de mogelijkheid geboden de activiteiten voort te zetten en een structurele borging in te regelen. Zij zullen tevens een voorbeeldrol vervullen. Daarnaast kunnen andere regio's waar de gemiddelde wachttijd de Treeknorm overschrijdt zich inschrijven voor subsidies binnen dit programma.

Selectiecriteria regio's

Door het inzetten van een uit de subsidie gefinancierde versneller kunnen regio's een extra impuls geven aan de aanpak wachttijden. Regio's die in aanmerking komen voor subsidie worden geselecteerd aan de hand van onderstaande criteria. Criteria 1 weegt hierin het zwaarst.

1. De mate waarin de gemiddelde wachttijd het langst zijn en de Treeknorm overschrijdt op basis van cijfers van de Nederlandse Zorgautoriteit (NZa)⁹.
2. De status van andere basisafspraken in de regio die aan de orde zijn. Dit betekent dat er wordt gekeken in hoeverre er nog verbeteringen nodig zijn bij het opzetten en/of continueren van een regionale taskforce, transfermechanisme en regionale doorzettingsmacht (op basis van de meest actuele rapportage maat en getal)¹⁰.
3. Aanbieders, verzekeraars, verwijzers, gemeenten en welzijnsorganisaties, en cliënten- en naastenorganisaties dragen actief bij aan de doelen rondom de toegankelijkheid van de ggz en het verminderen van de wachttijden en tonen dit aan door een samenwerkingsovereenkomst⁶.
4. In hoeverre een regio reeds ondersteuning heeft ontvangen en welke stappen er zijn gezet op basis van deze ondersteuning.

⁷ <https://wegvandewachttijdst.nl/werkaart-samenwerken-in-de-regio>

⁸ Regio's waar reeds versnellers zijn aangesteld: Amsterdam, Apeldoorn/ Zutphen, Drenthe, Flevoland, Groningen, Nijmegen, Rotterdam en Zuid-Limburg. De versnellers zijn werkzaam geweest van oktober 2020 t/m september 2021.

⁹ https://puc.overheid.nl/nza/doc/PUC_648825_22/1/.

¹⁰ [Maat en getal aan de regionale structuur en aanpak van de wachttijden ggz | Rapport | Rijksoverheid.nl](#)

3 Opzet van het programma

Het programma wordt opgezet aan de hand van 3 programmalijnen.

- *Lijn 1:* Lokale/ regionale samenwerking.
- *Lijn 2:* Voortzetten van bestaande samenwerkingsverbanden en duurzame verankering.
- *Lijn 3:* Stimuleren, Evalueren en Leren.

Programmalijn 1 bevat de mogelijkheid tot het aanvragen van startsubsidies gericht op het ondersteunen van lokale of regionale samenwerking tussen relevante partijen. Voor regio's waar al een samenwerking is opgezet bevat programmalijn 2 de mogelijkheid tot het aanvragen van uitvoeringssubsidies om een bestaand samenwerkingsverband uit te breiden. De programmalijnen 1 en 2 worden meermaals en op verschillende momenten opengesteld. Dit om regio's die bij de start van het programma nog niet in de gelegenheid zijn een subsidieaanvraag in te dienen, door bijvoorbeeld gebrek aan regionaal contact of bestuurlijk draagvlak, de kans te bieden om later in de looptijd van het programma subsidie aan te vragen.

Regio's die binnen programmalijn 1 een startsubsidie hebben ontvangen worden na de projectperiode (indien succesvol) in de gelegenheid gesteld een uitvoeringssubsidie aan te vragen in programmalijn 2. Regio's die in 2021 reeds een versneller hebben aangesteld worden in de gelegenheid gesteld een uitvoeringssubsidie aan te vragen in programmalijn 2. Gezien deze regio's reeds ondersteuning hebben ontvangen maken zij geen aanspraak op een startsubsidie. Programmalijn 3 is erop gericht om de ingezette beweging te versterken, breder toegankelijk te maken, te versnellen en vooral duurzaam te verankeren.

3.1 Opzetten lokale/ regionale samenwerking.

Deze programmalijn is bedoeld voor het opzetten van een lokale of regionale samenwerking tussen relevante partners. Het gaat om kortlopende trajecten waarbij samenwerking wordt opgezet, voorwaarden in kaart gebracht, plannen worden ontwikkeld en afspraken met betrokken partijen worden gemaakt. Regio's die in aanmerking komen hebben de intentie om in een samenwerkingsverband zich gezamenlijk in te zetten om de wachttijden terug te dringen. Daarnaast kan geëxperimenteerd worden met preventieve interventies waarmee kennis en vaardigheden wordt ingezet van de verschillende domeinen. De subsidie is gericht op het aanstellen van een versneller die de verbindende rol vervult om de samenwerking te stimuleren en om de eerste resultaten te boeken ten aanzien van bijvoorbeeld implementatie van preventieve interventies. Regio's die op deze subsidie willen inschrijven dienen te voldoen aan de selectiecriteria. Deze worden gepresenteerd in de subsidieoproepen.

Wie kan indienen

De subsidieaanvraag kan worden ingediend door een lokale of regionale ggz-instelling namens het (te op te zetten) samenwerkingsverband. Het samenwerkingsverband dient te bestaan uit (een minimale vertegenwoordiging van) ggz-aanbieders, verzekeraars, gemeenten en welzijnsorganisaties, huisartsenorganisaties en cliëntvertegenwoordiging. In de subsidieaanvraag wordt het samenwerkingsverband expliciet beschreven, inclusief rollen voor alle betrokken partijen. Welke rol de versneller hierin vervult is een cruciaal onderdeel.

De subsidie die kan worden aangevraagd bij ZonMw betreft een startsubsidie en bedraagt maximaal €50.000,- per project met een maximale looptijd van 9 maanden in de eerste subsidieronde en 6 maanden in de tweede subsidieronde. De financiële middelen blijven binnen de rondes gelijk, waardoor bij een kortere projectperiode de uren kunnen worden opgevoerd.

3.2 Voortzetten bestaande samenwerkingsverbanden en duurzame verankering.

Deze programmalijn is gericht op het continueren van een bestaand samenwerkingsverband om een bestaand project, interventie of methodiek voort te zetten. Hierbij is het van belang dat er binnen het verband reeds afspraken zijn gemaakt over de samenwerking en de verantwoordelijkheden van de betrokken partijen. De versneller zal hier de verbindende en accelererende rol vervullen om de samenwerking te continueren. Er dient aangetoond te worden wat er reeds binnen het bestaande samenwerkingsverband is bewerkstelligd waarbij structurele samenhang en duurzame samenwerking een cruciaal aspect zal zijn. Alle relevante partners dragen actief de verantwoordelijkheid in de aanpak van de wachttijden en er is een concreet plan hoe de samenwerking structureel en duurzaam geborgd kan worden.

Regio's waar in 2021 al een versneller actief was en die de intentie hebben om het samenwerkingsverband voort te zetten maken geen aanspraak op een startsubsidie en mogen enkel subsidie aanvragen in programmalijn 2. De subsidieaanvraag dient aan te sluiten bij de reeds gemaakte plannen en afspraken.

Wie kan indienen

Subsidieaanvragen kunnen worden ingediend door een ggz-instelling namens een bestaand samenwerkingsverband. De subsidieaanvraag kan alleen vanuit een aantoonbaar bestaand samenwerkingsverband worden ingediend.

De subsidie die kan worden aangevraagd bij ZonMw betreft een uitvoeringssubsidie en bedraagt maximaal €150.000,- per project met een maximale looptijd van 15 maanden in de eerste en tweede subsidieronde en 12 maanden in de derde subsidieronde. De financiële middelen blijven binnen de rondes gelijk, waardoor bij een kortere projectperiode de uren kunnen worden opgevoerd.

3.3 Stimuleren, Evalueren en Leren (SEL).

Er zijn inmiddels veel goede voorbeelden van het voorkomen van (onnodige) instroom, het verbeteren van de toegang, doorstroom en uitstroom en het voorkomen dat mensen tussen wal en schip vallen. Om te sturen op de beoogde doelen en resultaten in de samenwerkingsverbanden én toepasbare kennis te vergaren wordt een evaluatietraject gestart binnen programmalijn 3: Stimuleren, Evalueren, Leren (SEL).

De programmalijn SEL zal parallel lopen aan de eerdergenoemde programmalijnen en is erop gericht om de ingezette beweging te versterken, breder toegankelijk te maken, te versnellen en vooral duurzaam te verankeren. De opzet van het evaluatietraject is hierin tweeledig:

1) *Stimuleren en Leren*

Het doel van 'stimuleren en leren' is om te sturen op het realiseren van de beoogde doelen en resultaten in de samenwerkingsverbanden en het breed verspreiden van kennis, het realiseren van impact en het toegankelijk maken van kennis voor regio's die (nog) geen versneller hebben aangesteld. Op deze manier worden de bevindingen uit het evaluatietraject gebruikt om de praktijk verder te versterken. De regio's worden actief gefaciliteerd bij het periodiek delen van goede voorbeelden, knelpunten en oplossingen. Daarnaast worden regio's gefaciliteerd bij het leggen van verbindingen en het vormen van netwerken.

2) *Evalueren*

Om een volledig beeld te creëren van de maatschappelijke meerwaarde en te komen tot een duurzame landelijke aanpak dient te worden teruggrepen op de doelen en resultaten in paragraaf 2.2. Vragen die in het evaluatietraject aan bod dienen te komen zijn:

- Wat is de toegevoegde waarde van de inzet van versnellers binnen regio's op de toegankelijkheid van ggz-zorg (instroom)?
- Wat is er nodig om de door- en uitstroom in de regio te verbeteren?
- Welke preventieve interventies zijn binnen het programma het meest relevant en effectief gebleken?
- Welke oplossingsrichtingen in de sociale basis en het sociaal domein zijn voor het programma het meest relevant en effectief gebleken?
- Wat zijn randvoorwaarden voor een structurele en duurzame samenwerking tussen samenwerkingsorganisaties?
- Wat zijn knelpunten en oplossingsrichtingen voor het uitvergroten en uitdragen van werkende elementen in de regionale aanpak?

Het evaluatietraject van deze programmalijn zal worden uitgevoerd door een onafhankelijk onderzoeksinstituut¹¹. Regio's die een subsidie ontvangen zijn verplicht een actieve bijdrage te leveren aan activiteiten gerelateerd aan de evaluatie. De landelijke stuurgroep toegankelijkheid en wachttijden ggz heeft een rol als begeleidingscommissie bij het evaluatietraject van het programma. In hoofdstuk 4.2 wordt de rol en inzet van de landelijke stuurgroep toegankelijkheid en wachttijden ggz nader omschreven.

Voor het evaluatietraject is een bedrag van € 350.000,- gereserveerd.

¹¹ Uitvoerend onderzoeksinstituut dat geen belang heeft bij de uitkomsten van het evaluatietraject.

4 Inrichting programma

In dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op de inrichting van het programma.

4.1 Programmacommissie

Voor de uitvoering van het programma stelt het ZonMw-bestuur een onafhankelijke programmacommissie samen. Bij de samenstelling van deze programmacommissie zal onder andere worden voortgebouwd op de expertise van de landelijke stuurgroep toegankelijkheid en wachttijden ggz. Belangrijk is dat de kennis en expertise van de betrokken partijen in de commissie tot uiting komen.

De programmacommissie zal gevraagd worden:

- zorg te dragen voor programmering;
- te adviseren bij het opstellen van de subsidieoproep, de honorering van subsidieaanvragen en de monitoring van projectvoortgang;
- prioriteiten binnen het programma vast te stellen;
- een bijdrage te leveren aan de communicatie over (de opbrengsten) van het programma;
- een oordeel geven over het evaluatietraject (lijn 3) en deze aanbieden aan het Bestuur van ZonMw ten behoeve van de opdrachtgever, het ministerie van VWS.

De leden van de commissie functioneren op persoonlijke titel. Bij de samenstelling van de programmacommissie wordt rekening gehouden met de [Code omgang met persoonlijke belangen](#) van ZonMw en NWO. De commissie wordt door het ZonMw-bureau ondersteund. Daarnaast zal periodiek overleg gepland worden met de landelijke stuurgroep toegankelijkheid en wachttijden ggz. Het ministerie van VWS zal een waarnemer in de commissie afvaardigen.

4.2 Samenwerking en afstemming

4.2.1 Landelijke stuurgroep toegankelijkheid en wachttijden ggz

Sinds 2017 werkt een aantal belangrijke koepelorganisaties samen in de landelijke stuurgroep toegankelijkheid en wachttijden ggz. Met het HLA GGZ 2018 is de opdracht van deze stuurgroep ook gezamenlijk door de partijen, incl. VWS, verankerd. In 2022 is deze opdracht verbreed naar de Ontwikkelagenda Toegankelijkheid en Wachttijden ggz en navenant ook het aantal betrokken partners. De huidige betrokken partners zijn: Zorgverzekeraars Nederland (ZN), de Nederlandse ggz (deNLggz), MeerGGZ, Sociaal Werk Nederland (SWN), Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), Landelijke huisartsen Vereniging (LHV), InEen, Landelijke Vereniging van Vrijgevestigde Psychologen (LVVP) en MIND. Voor het programmeren wordt afgestemd met relevante partners in het veld en de overige partijen van het HLA GGZ. De Ontwikkelagenda wordt gefinancierd vanuit 'kwaliteitsgelden GGz' die ook via ZonMw lopen.

In relatie tot het programma speelt de landelijke stuurgroep toegankelijkheid en wachttijden ggz een rol bij het stellen van prioriteiten en het adviseren bij het uitwerken van de programmalijnen. Vanuit ZonMw zal de landelijke stuurgroep worden gevraagd te fungeren als adviesorgaan om:

- Te adviseren over de uitvoering van het programmatekst;
- Bij te dragen aan programmering. Hieronder wordt verstaan het adviseren bij inhoudelijke keuzes en benodigde verschuivingen in de budgetverdeling in het licht van actuele ontwikkelingen, en het voordragen van kandidaat-leden voor de samenstelling van de programmacommissie;
- Rol te vervullen als begeleidingscommissie bij het evaluatietraject (lijn 3). Het gaat hier om een inhoudelijke sturing van de uitvoering omtrent het monitoren, stimuleren en evalueren
- Geschikte personen aan te dragen om de rol van versneller te vervullen binnen regio's. Afhankelijk van de behoefte kunnen matchingsbijeenkomsten worden georganiseerd om regio's aan geschikte versnellers te koppelen;
- Best practices uit te vergroten en te verspreiden.

4.2.2. Relatie met andere programma's binnen ZonMw

Het programma valt binnen ZonMw in het cluster geestelijke gezondheid. De betrokken ZonMw-medewerkers zijn ook betrokken bij andere ggz-gerelateerde programma's binnen het cluster. Hierdoor kunnen ontwikkelingen in samenhang worden uitgevoerd. Er wordt vanuit het programma samengewerkt, waar relevant, met andere ZonMw programma's of afdelingen, waaronder: Onderzoeksprogramma GGz,

Actieprogramma Grip op Onbegrip, Jeugd, Preventie, Kwaliteitsgelden, Kennisprogramma Huisartsgeneeskunde, Kennisprogramma Gender en Gezondheid en Beschermd Thuis.

4.3 Beoordelen aanvragen

De procedure voor het beoordelen van subsidieaanvragen bestaat uit een aantal opeenvolgende stappen. De beoordeling wordt gebruikt voor het nemen van een gegrond besluit over de subsidieaanvraag. Daarnaast zijn de beoordeling en (tussentijdse) terugkoppeling er op gericht de aanvragers te begeleiden naar het verbeteren van de aanpak.

Stap 1 – Schriftelijke beoordeling referenten- en cliënten/naastenpanel

De subsidieaanvragen worden beoordeeld door onafhankelijke referenten en cliënten en/of naasten:

- Onafhankelijke referenten zijn experts met (praktische) kennis op het gebied van organisatie van de geestelijke gezondheidszorg en/of het sociaal domein;
- Cliënten en naasten die ervaring hebben met de geestelijke gezondheidszorg.

De beoordeling is kwalitatief van aard en wordt gedaan in de vorm van specifieke vragen en opmerkingen over de subsidieaanvraag op basis van de criteria. Het oordeel is geen definitieve beoordeling, maar een hulpmiddel voor de indiener om de subsidieaanvraag te verbeteren.

Stap 2 – Wederhoor aanvrager

In het wederhoor krijgt de aanvrager de kans om aanvullende informatie te geven over de criteria die in de subsidieaanvraag onvoldoende zijn uitgewerkt.

Stap 3 – Advies programmacommissie en besluit ZonMw-bestuur

Op basis van de subsidieaanvraag, het oordeel van de referenten en cliënten en/of naasten, en het wederhoor adviseert de programmacommissie het bestuur van ZonMw over het definitieve besluit.

4.4 Voortgangsbewaking

De gehonoreerde projecten leggen via programmalijn 3 (SEL) tussentijds verantwoording af over de voortgang. De aangestelde versneller is eindverantwoordelijke voor het rapporteren van eindresultaten aan ZonMw. Zo nodig kan ZonMw advies vragen aan de programmacommissie wanneer er specifieke monitoringsvraagstukken of wijzigingsverzoeken worden ingediend vanuit de projecten. Tussentijds, als onderdeel van programmalijn 3, vinden projectleidersbijeenkomsten plaats om ervaringen en kennis uit te wisselen. Projectbezoeken zijn daarnaast optioneel en kunnen worden ingepland wanneer meer contact tussen ZonMw en de projecten gewenst is. ZonMw informeert de opdrachtgever en de landelijke stuurgroep toegankelijkheid en wachttijden ggz via structurele overlegmomenten en middels het tussentijdse- en jaarverslag.

4.5 Communicatie en implementatie

Communicatie wordt ingezet als integraal onderdeel van de programmalijnen. Het is erop gericht om relevante stakeholders die in de praktijk regio's kunnen faciliteren door middel van informatie en communicatie te stimuleren tot actie. Communicatie moet daarom worden verstaan als communicatie in de regio, ingezet om bewustwording te bevorderen, urgentiebesef te creëren, lokale partijen te enthousiasmeren en kennis en informatie te delen. Daarnaast hecht ZonMw veel waarde aan het verspreiden van opbrengsten en resultaten van toegekende projecten en het evaluatietraject (programmalijn 3). Om hier aandacht aan te besteden zullen regelmatig mooie praktijkvoorbeelden worden uitgelicht in bijvoorbeeld een nieuwsbrief, op onze website of op sociale media. Daarnaast krijgen alle projecten een eigen projectpagina op de website van ZonMw met daarop de belangrijkste informatie. Het is wenselijk om hierin gezamenlijk op te trekken met VWS, de deelnemende regio's, de evaluatieonderzoekers, partijen betrokken bij de stuurgroep en ZonMw. Er zal zoveel mogelijk worden aangesloten bij en gebruik worden gemaakt van bestaande communicatiekanalen.

4.6 Eindevaluatie van het programma

In overleg met het ministerie van VWS en de landelijke stuurgroep toegankelijkheid en wachttijden ggz zal het programma geëvalueerd worden. Dit kan in de vorm van een 'lichtere', meer procesmatige, eindevaluatie of een 'zwaardere' gedegen eindevaluatie. De eindevaluatie zal onderdeel zijn van programmalijn 3 en door een externe, onafhankelijke, partij worden uitgevoerd.

4.7 Staatssteun

Bij het inrichten van de subsidierondes/-oproepen binnen het programma wordt rekening gehouden met de Europese staatssteunregels. Per subsidieronde/-oproep zal een staatssteunanalyse worden gemaakt. Het Europese staatssteunverbod is neergelegd in artikel 107 lid 1 van het Verdrag betreffende de Werking van de Europese Unie en geeft het volgende aan:

'Behoudens de afwijkingen waarin de Verdragen voorzien, zijn steunmaatregelen van de staten of in welke vorm ook met staatsmiddelen bekostigd, die de mededinging door begunstiging van bepaalde ondernemingen of bepaalde producties vervalsen of dreigen te vervalsen, onverenigbaar met de interne markt, voor zover deze steun het handelsverkeer tussen de lidstaten ongunstig beïnvloedt.'

Uit dit verbod zijn een aantal voorwaarden af te leiden waaraan moet worden voldaan om een maatregel als staatssteun aan te kunnen merken. Een maatregel levert dan ook pas staatssteun op als aan alle voorwaarden wordt voldaan. In paragraaf 2 van de Mededeling Staatssteun (2016/C 262/01) staat kortweg aangegeven dat er geen sprake is van een economische activiteit wanneer een entiteit bij het uitoefenen van overheidsgezag activiteiten verricht die tot de kerntaken van de Staat behoren. Hetzelfde geldt voor bepaalde activiteiten van universiteiten en onderzoeksorganisaties; zij vallen buiten het toepassingsbereik van de staatssteunregels. Mede gelet op de inrichting van de Nederlandse (gedecentraliseerde) sociaal- zorg en veiligheidsdomein en de entiteiten die hierdoor met bepaalde (wettelijke) taken zijn belast, kan het zijn dat er bij verlening van steun aan dergelijke entiteiten geen sprake is van staatssteun.

Indien blijkt dat er wel sprake is van staatssteun, zal per subsidieronde/-oproep een zogenoemd 'staatssteuninstrument' ingezet worden om de steun staatssteunproof te kunnen verlenen. Gelet op de activiteiten die middels dit programma gesubsidieerd kunnen gaan worden, ligt het voor de hand om op grond van de Dienst van Algemeen Economisch Belang (DAEB) te compenseren/steun te verlenen. Dit zal per subsidieronde/-oproep verder onderzocht worden.

4.8 Overige ZonMw-criteria

- Diversiteit

De wachtlijsten zijn een uiting dat de toegankelijkheid van de ggz onder druk staat. Niet iedereen heeft toegang tot zorg of de juiste zorg is niet altijd beschikbaar. Een toegang tot zorg die bovendien beïnvloed wordt door diversiteitskenmerken als migratieachtergrond, gender, opleidingsniveau of bijvoorbeeld gezondheidsvaardigheden. Het is bijvoorbeeld bekend dat de toegang tot zorg moeilijker is voor jonge vrouwen uit huishoudens met een lager inkomen¹². Voor een goede instroom in zorg is het belangrijk dat er voldoende zicht is op de behoefte van verschillende doelgroepen en dat er wordt aangesloten bij populatiekenmerken in de regio en het bestaande aanbod.

ZonMw acht het van belang dat binnen het programma oog wordt gehouden voor diversiteit van de doelgroep, in kenmerken zoals sekse, leeftijd, sociaaleconomische status, opleidingsniveau, migratie- en culturele achtergrond en/of seksuele geaardheid. De diversiteitskenmerken sociaaleconomische status, opleidingsniveau en migratie- en culturele achtergrond zullen met name bepalend zijn voor de doelgroep om professionele hulp te zoeken en/of in de (juiste) wachtrij terecht te komen. Daarnaast verschilt de doelgroep en hiermee ook de diversiteitskenmerken per regio. Meer inzicht binnen de regio's is nodig om de balans tussen zorgbehoeftes en zorgaanbod te verbeteren. Er dient te worden onderbouwd op welke wijze er aandacht is voor diversiteit van de doelgroep en hoe hier rekening mee wordt gehouden. Indien dit niet relevant wordt geacht door de indiener voor het desbetreffende project, dan moet dit worden beargumenteerd. Dit criterium zal ook specifiek worden meegenomen in het evaluatietraject van programmalijn 3.

- Onderwijs

De lerende omgeving die belangrijk wordt geacht binnen dit programma wordt vormgegeven door ervaringsdeskundigen, naasten, zorgprofessionals, praktijk, kennis, beleid en onderwijs. Door binnen een lerende cyclus te werken aan regionale praktijkvraagstukken ten behoeve van de aanpak wachttijden, zullen de ontwikkelde kennis en inzichten beschikbaar worden gemaakt aan betrokken partijen. Een belangrijk aspect hierin is onderwijs en er dient nagedacht te worden hoe dit een plek krijgt in het geheel. Om te zorgen dat onderwijs een plek krijgt in het geheel zal dit criterium worden meegenomen in het evaluatietraject van programmalijn 3.

¹² <https://www.ggznieuws.nl/ongelijkheid-in-toegang-tot-ggz-voor-jongvolwassenen-verhoogd-eigen-risico-speelt-een-rol/>

- Toegang tot data

ZonMw stimuleert dat de opbrengsten van projecten (kennis, ervaring en producten), worden toegepast in de praktijk. In veel projecten wordt bij de ontwikkeling en implementatie van de producten data verzameld ten behoeve van de evaluatie ervan. Ook die databestanden zijn een opbrengst die na een project beschikbaar en herbruikbaar moeten blijven. Dat is van belang om later nog te kunnen controleren waarop de resultaten van het project zijn gebaseerd.

Deze eisen ten aanzien van databestanden gelden ook voor andere opbrengsten, zoals bijvoorbeeld audio- en beeldmateriaal. Bij projecten binnen dit programma hebben we het dan bijvoorbeeld over cijfers waaruit blijkt dat de toegang tot ggz-zorg in de regio (instroom) is verbeterd door de inzet van een versneller.

ZonMw's eisen ten aanzien van databestanden uit praktijkgerichte projecten is beperkt in vergelijking met de eisen voor onderzoeksprojecten. Dat betekent dat het projectteam aan het einde van een project aan de hand van enkele kerngegevens laten zien waar de data (en eventueel andere opbrengsten) zijn opgeslagen en hoe deze vindbaar en toegankelijk zijn.

Meer over ZonMw's beleid en praktische werkwijzen is te vinden op de webpagina over [FAIR data en datamanagement](#). Ook is daarop informatie te vinden over nieuwe ontwikkelingen op het gebied van FAIR data in hergebruik van data in gezondheidsonderzoek en life sciences.

5 Planning 2022-2024

In onderstaande planning zijn de subsidierondes weergegeven voor 2022 - 2024.

Subsidierondes	Oproep open	Deadline	Honorering	Looptijd project
Eerste ronde				
1 ^e ronde Lijn 1 Startsubsidie	Juli 2022	September 2022	December 2022	9 maanden
1 ^e ronde Lijn 2 Uitvoeringssubsidie	Juli 2022	September 2022	December 2022	15 maanden
Tweede ronde				
2 ^e ronde Lijn 1 Startsubsidie	Maart 2023	Mei 2023	Juli 2023	6 maanden
2 ^e ronde Lijn 2 Uitvoeringssubsidie	Maart 2023	Mei 2023	Juli 2023	15 maanden
Derde ronde				
3 ^e ronde Lijn 2 Uitvoeringssubsidie	September 2023	November 2023	December 2023	12 maanden
Evaluatietraject				
Lijn 3 Evaluatieonderzoek	Opdracht uitzetten: Januari 2023			

Toelichting planning

Het programma loopt van 2022 tot en met 2024. Elk project met een toegekende startsubsidie wordt in de gelegenheid gesteld een uitvoeringssubsidie aan te vragen. Om dit binnen de beoogde looptijd van het programma te bewerkstelligen zullen de projecten die een startsubsidie ontvangen in ronde 2 (programmaliijn 1) maximaal 6 maanden lopen, zodat de toekenningen van ronde 3 (programmaliijn 2) aansluiten op de einddatum van de startsubsidies. De looptijd van de uitvoeringssubsidies in ronde 3 (programmaliijn 2) zal maximaal 12 maanden zijn om de projecten binnen de looptijd van het programma af te ronden.

Het ondersteunen van partijen in regio's die samenwerken aan het verbeteren van de toegankelijkheid van de geestelijke gezondheidszorg en het verminderen van de wachttijden.

Vooruitgang vraagt om onderzoek en ontwikkeling. ZonMw financiert gezondheidsonderzoek én stimuleert het gebruik van de ontwikkelde kennis – om daarmee de zorg en gezondheid te verbeteren.

ZonMw stimuleert
gezondheidsonderzoek en
zorginnovatie

Laan van Nieuw Oost-Indië 334
2593 CE Den Haag
Postbus 93245
2509 AE Den Haag
Telefoon 070 349 54 70
versnellersggz@zonmw.nl
www.zonmw.nl/ggz

